

контексті максимального задоволення потреб населення, а прозорість використання державних коштів є невід'ємною складовою демократичних процесів у суспільстві.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Закон України “Про відкритість використання публічних коштів” від 11.02.2015 №183-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
3. Закон України “ Про внесення змін до статті 28 Бюджетного кодексу України щодо доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних від 9.04.2015 № 313-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/313-19>.
4. Закордонний досвід використання систем “Відкритий бюджет” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpsa.org.ua/analitika/zakordonyj-dosvid-vykorystannya-system-vidkrytyj-yudzhet/>

Ірина СИДОР

Тернопільський національний економічний університет, Україна

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Україна переживає гостру соціально-економічну кризу, яка багато в чому є результатом і показником глибокої розбалансованості дій органів влади різних рівнів. Причому, кризовий стан соціальної сфери є характерним не лише для країни в цілому, а й окремих регіонів, де підвищується загрозлива соціальна напруженість, що блокує можливість проведення ефективних економічних реформ і вимагає термінової корекції управління соціальним розвитком як на державному, так і на місцевому рівнях.

Різні органи управління (центральні, регіональні, місцеві) виконують низку функцій, які можуть відноситися до компетенції лише суб'єктів одного рівня, а їх спільні дії у певному напрямку потребують взаємодії на усіх рівнях. Оскільки соціальний розвиток – це єдиний процес, що відбувається в кожній з адміністративних одиниць, він потребує таких

управлінських підходів, механізмів і технологій, які були б найефективнішими для кожної ланки системи управління.

Загальновизнаним можна вважати той факт, що органи місцевого самоврядування є найближчими до громадян, управлінськими одиницями, що опікуються питаннями задоволення соціально-побутових та інших повсякденних потреб. І хоча управління на місцевому рівні має справу з виконанням комплексних соціальних програм і проектів, причини виникаючих при цьому проблем формуються певною мірою за межами компетенції місцевих органів влади, тобто, у зовнішньому по відношенню до територіальної громади середовищі. Проте, сучасні тенденції територіальних перетворень свідчать, що будь-які зовнішні впливи приречені на поразку, якщо територіальні громади не будуть брати активну участь у вирішенні питань щодо задоволення нагальних соціальних потреб мешканців. До того ж, органи місцевого самоврядування в Україні наділені повноваженнями, які стосуються координації та об'єднання зусиль держави і територіальної громади для створення сприятливих економічних, соціальних, культурних, правових та інших умов щодо забезпечення гармонійного розвитку кожної людини, реалізації нею конституційних прав і свобод, підвищення її добробуту.

З метою реалізації конституційного права громадян на соціальний захист держава повинна забезпечити відповідну якість надання соціальних послуг, і в першу чергу – через удосконалення системи управління соціальним розвитком територій. При цьому реформування управлінських підходів у сфері соціального розвитку стосується не лише центральних, а й більшою мірою місцевих органів виконавчої влади.

Основна проблема у цьому аспекті полягає в оптимальному поєднанні місцевих і загальнодержавних інтересів та в реалізації цілеспрямованої соціальної політики на місцях в умовах обмеженості ресурсів. При цьому саме на рівні громад досягається більша ефективність прийняття управлінських рішень, результативність реалізації соціальної політики, а також можливість залучення громадян не лише до процесу споживання послуг, а й до їх виробництва [1, с. 171].

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 р. визначено, що метою реформування системи державного управління та місцевого самоврядування має стати створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій [2]. Більшість повноважень, що безпосередньо стосуються соціального розвитку

громадян, за принципом субсидіарності має бути передано для виконання на рівень територіальних громад. Натомість практика управління соціальним розвитком регіонів засвідчила, що повноцінної децентралізації цих повноважень на користь органів місцевого самоврядування досі не відбулося. Крім того, дієвість регіональної соціальної політики залишається вкрай низькою через недосконалість розвитку міжбюджетних відносин у державі, власна ж соціальна політика регіонів ще не набрала системного вигляду. Це призводить до розмивання головної мети будь-яких трансформацій – створення умов для всебічного людського розвитку, і в першу чергу – соціального розвитку на рівні територіальних громад.

Таким чином, сьогодні в діяльності місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування у сфері управління соціальним розвитком відсутня ефективність проведених програм та заходів, що обумовлено наступними чинниками:

- зниженні активної позиції органів виконавчої влади всіх рівнів у вирішенні соціальних питань та збереженні соціальних надбань територіальних громад;

- відсутності чітких вмотивованих підходів щодо фінансування секторів соціальної сфери як на загальнодержавному, так і на регіональному і місцевому рівнях;

- різкому зниженні обсягів фінансування з боку держави, що призвело до прямого розпаду освіти та охорони здоров'я, звело до критичного мінімуму кількість безкоштовних послуг цих галузей;

- нерозвиненості місцевих ініціатив щодо реалізації соціальних благ, проведення соціальної роботи;

- значному рівні безконтрольної комерціалізації соціальних і культурних послуг, що відсторонила від якісного обслуговування більшу частину населення;

- декларативному характері децентралізації, що не супроводжується відповідним перерозподілом ресурсів між центром та регіонами.

Забезпечення соціальної стабільності в Україні передбачає зміни в системі механізмів територіального управління соціальним розвитком. Необхідно чіткіше окреслити стратегічні орієнтири розмежування функцій соціального управління між центром та регіонами, їх взаємну відповідальність за суспільний поступ у країні.

Стратегічним завданням реформування управління соціальною сферою є забезпечення кардинальних змін в її розвитку на всіх рівнях

організаційної ієрархії з метою більш якісного відтворення соціальних відносин. Насамперед це пов'язано з:

- підвищенням компетенції територіальних громад щодо реалізації делегованих їм функцій з формування власних організаційно-господарських структур соціального управління;

- моніторингом змін стану соціального життя в регіоні, з розвитком міжрегіональних схем розселення та соціальної інфраструктури;

- розробленням територіальної організації системи обслуговування населення;

- розвитком множинності форм організації обслуговування населення та конкуренції за рахунок децентралізації мережі об'єктів державної форми власності;

- удосконаленням та створенням нової соціальної інфраструктури, в тому числі для розвитку системи страхових послуг;

- чітким та прозорим контролем за цільовим використанням ресурсів, наглядом за відповідністю функціонування та розвитку локальних систем обслуговування населення тощо.

З метою вирішення проблем управління соціальним розвитком територіальної громади необхідно прийняти на законодавчому рівні нормативні документи щодо затвердження механізмів подальшого реформування галузей соціальної сфери в регіонах в частині більш повного забезпечення основних конституційних соціальних гарантій громадян; підвищити роль органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо збалансованості грошових надходжень і видатків громадян, надання матеріального підтримання населенню. Разом з чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним і місцевими рівнями центр ваги управління соціальною сферою має бути перенесений на місцевий рівень. Розвиток системи соціальних послуг на рівні місцевої громади дозволить забезпечити:

- цільову спрямованість, поглиблення адресності, покращення якості життя населення;

- ефективність розподілу та використання ресурсів завдяки детальнішому і своєчасному реагуванню органів місцевого самоврядування на потреби людей;

- чіткий взаємозв'язок між коштами, які сплачують платники податків, і рівнем послуг, що надаються у громаді за рахунок цих коштів;

– сприятливі умови для надання соціальних послуг недержавними суб'єктами (суб'єктами підприємницької діяльності на засадах державно-приватного партнерства у сфері надання соціальних послуг населенню територіальної громади).

Література

1. Державне управління соціальним розвитком України: Монографія / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р.: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>

Світлана СКОЧИЛАС

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Входження України до світового співтовариства, перехід від індустріальної до постіндустріальної та інформаційної суспільної формації передбачають урахування основних векторів розвитку сучасних держав, впровадження нових інституційних форм та інноваційних технологій, необхідних для реалізації актуальних завдань.

Інтеграція політичних, правових, економічних та культурних систем зумовлює нові виклики, пов'язані із необхідністю розробки механізмів входження до глобалізованого простору. Актуалізується проблема запозичення кращих зразків зарубіжної практики державотворення, що вимагає відповідних методологій. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію вимагає нової філософії організації влади, створення ефективної системи державного управління та місцевого самоврядування.

Об'єктивні показники свідчать, що соціально-економічне просування України є набагато повільнішим, ніж у більшості країн Центральної та Східної Європи, а гіпотетичні сценарії розвитку України показують, що темпи трансформації могли б бути набагато вищими за умови оптимального проведення реформ.

Нові зовнішні та внутрішні виклики, які постають перед Україною на сьогоденному етапі розвитку, вимагають, зокрема, формування нової

державної регіональної політики, яка б відповідала сучасним потребам розвитку регіонів і територіальних громад та базувалась на найкращих вітчизняних й світових теоріях і практиках регулювання розвитку регіонів та громад [4]. Впродовж досить тривалого періоду, несистемність державної політики та діяльності в цій сфері стала однією з важливих причин стримування комплексного соціально-економічного розвитку та стабільності в державі, ускладнення умов для зміцнення позицій України в міжнародному економічному співробітництві, повільного здійснення ринкових перетворень на місцях, виникнення та загострення багатьох соціальних, економічних, екологічних та інших проблем [4].

Змістове наповнення державної регіональної політики охоплює три аспекти. Перший — зовнішній щодо регіонів аспект. У цьому випадку центральні органи влади приділяють увагу регулюванню міжрегіональних пропорцій розвитку. Другий аспект — внутрішньорегіональний. У цьому випадку політику провадять регіональні органи влади (органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади) в основному за рахунок власних і залучених ресурсів і під власну відповідальність. Третій аспект регіональної політики полягає в зміцненні ролі регіонального рівня в територіальній організації держави [4].

Практично немає такої сфери державної політики, в якій при успішному її проведенні можна було б обійтися без реального врахування регіональних аспектів. Для досягнення позитивних результатів у проведенні державної політики в будь-якій сфері більшою або меншою мірою треба враховувати регіональний чинник [2]. Реалізація державної регіональної політики залежить від того, якою мірою її механізми та інструменти забезпечують реальний регіональний розвиток.

Політика регіонального розвитку повинна враховувати типологію регіонів і передбачати надання підтримки й допомоги в ефективному поєднанні підходів до регіонального розвитку, пов'язаних із поліцентричним і орієнтованим на полюси зростання/агломерацію аспектом, та зворотної стимуляції міст на периферії, зокрема забезпечення доступності державних послуг. Це не означає, що необхідно повністю ігнорувати інтереси менш розвинених територій. Це означає пом'якшення тих відмінностей і причин, які можуть назавжди викривити потенціал розвитку депресивних або відсталих регіонів. Це має бути однією з чітко поставлених цілей регіональної політики та метою національної стратегії регіонального розвитку, яка передбачатиме